

Monumentnummer*: 529736

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 12 juli 2010
Kadaster deel/nr: 58265/161

Complexnummer

529714

Complexnaam

Deelen/Vrijland-Noord

Woonplaats*

Arnhem

Gemeente*

Arnhem

Provincie*

Gelderland

Locatiennaam

Arnhem

Locatieomschrijving

Deelen/Vrijland-Noord

Kadastrale gemeente*

ARNHEM

Sectie*

A

Kad. object*

1294

Appartement

Grondperceel

Rijksmonumentomschrijving**

Inleiding

Gebouw 21 ligt vrijstaand aan de uiterste oostzijde van het terrein van Vrijland-Noord, aan de noordzijde van het niet verharde verlengde van de zuidelijke oost-west lopende weg, dicht nabij de Hoenderloseweg. Gebouw 21 is een gewapend betonnen verbindingsbunker, die mogelijk ook werd gebouwd voor 'Nahverteidigung', dat wil zeggen voor verdediging op korte afstand. De ligging sluit geheel aan bij het op Vrijland-Noord bestaande schaakbordpatroon van lanen en terreinen. Gebouw 21 kwam in 1941 tot stand en is op macroniveau onderdeel van een grote militaire vliegveldstructuur uit de periode 1940-1945, op mesoniveau van een ijl complex van in een rechthoekig-geometrische structuur geplaatste gebouwen, en het is op microniveau een relatief solitaire bouwmassa. De bunker is thans vrijwel integraal bekleed met profielmetalen delen en slechts gevelopeningen zijn zichtbaar; hij functioneert onder meer als vleermuizenonderkomen.

Omschrijving

Omstreeks vierenhalve meter hoge gewapend betonnen BUNKER, vermoedelijk een verbindingsbunker en mogelijk bunker voor nabijverdediging, die is gebouwd op een vrijwel vierkante plattegrond en wordt gedekt door een bijna

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

vlak monolithisch gewapend betonnen dak. In de noordelijke gevel links een toegangsopening, waarin een iets verdiept gelegen moderne deur. De westelijke gevel bevat een tweetal naast elkaar gelegen grote schietgaten die door versnijdingen in de muurdikte zijn uitgespaard; beide zijn later voorzien van traliewerk en dubbele houten ramen met vierruitsverdeling; het linkerraam van het rechter schietgat overigens thans voorzien van een luchtkoker. De zuidelijke gevel bevat één vergelijkbaar schietgat, dat behalve met traliewerk ook is afgesloten door middel van een rooster, waardoorheen een rechthoekige pijp met neerwaarts gekromd uiteinde. De oostelijke gevel bevat rechts een iets risalerend deel, maar is blind uitgevoerd.

Waardering

BUNKER, van algemeen belang als herkenbaar onderdeel van een uit de Tweede Wereldoorlog stammend en door de Duitse bezetter als onderdeel van een groot militair vliegveld opgezet legerkamp, vanwege: stedenbouwkundige, krijgs- en cultuurhistorische en complex- en ensemblewaarden, die onder meer kunnen blijken uit de voor de bouwtijd kenmerkende onderdelen en details, uit de kunstmatig opgezette en sterk bij de vooraf bestaande ruimtelijke inrichting aansluitende geometrische nederzettingsstructuur, en uit de samenhang van en met het totale militaire vliegveldconcept en de ruimtelijke hoofdlijnen en onderdelen van het kampement.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Bijgebouwen

Functie